

2076 Sibirya Tarihi

Öğretim üyesi: Dr.Öğrt.Üyesi Mustafa Can Teziç.

Hafta 1

Sibirya, Ural Dağlarından Pasifik ve Arktik bölgeye kadar uzanan geniş alanları kapsayan bölge olarak kabaca tanımlanabilir.

Büyük ve geniş topraklara sahip Sibirya günümüzde Rusya Federasyonunun bir parçası olup başlıca Altay Cumhuriyeti, Altay Bölgesi, Hakasya Cumhuriyeti, Tuva Cumhuriyeti, Krasnoyarsk bölgesi, Omsk, Novosibirsk, Kemerov, Tumen gibi idari birimlere ayrılmıştır.

Sibirya iklim ve bitki örtüsü bakımından kendi içerisinde farklılıklar arz etmektedir. Kuzeyden güneye doğru bakıldığında, kuzey bölgeler tundra ve tayga, daha güney kısımlar ormanlık alanlar ve bozkırlarla çevrilidir. Bitki örtüsünün yüzde kırkı orman olan Sibirya, içerisinde yaşayan canlı hayat için kendine özgü bir ekosistem sağlar.

Son derece bataklık, nehir ve göllerle kaplı olan bölgede Obi, Yenisey ve Lena nehirleri ulaşım imkanı veren başlıca geniş nehirler arasındadır. Bu nehirler kuzeyden güneye tüm Sibiryayı geçer ve bölgede ulaşım ve ticaretin sağlanmasında önemli yer tutar.

Geniş bir alanı kaplayan Sibirya zengin yeraltı ve yer üstü kaynaklarına sahip olmanın yanında pek çok farklı halklarada ev sahipliği yapmaktadır.

Sibirya bölgesinde yaşayan halklar daha yakından incelendiğinde öncelikle yerli halklar olarak anılan ve Sibiryada Ruslar gelmeden önce varlıklarını sürdüren halklar gelmektedir.

Bu açıdan çok farklı etnik guruplara ev sahipliği yapan Sibiryanın etnografik yapısı incelendiğinde bölgenin çok büyük bir kısmı öncelikle Türk – Moğol, Manchu-Tungus, Fino-Ugor ve Paleo-Asyatik kökenli halklar tarafından oluşturulmaktadır.

Yerli halkların dışında başta Ruslar olmak üzere kolonyalizim süreci içerisinde ve sonrasında bölgeye pek çok farklı etnik gurup yerleşmiştir.

Bölge tarihi ve politik olarak ele alındığı zaman, başta Hun, Türk, Moğol veya Mannçu Tungus gibi kavimlerin yönetiminde farklı imparatorluklar tarafından kontrol altında tutulmuştur. En son onbeşinci yüzyılda Moğol imparatorluğunun bir kolu olan Altın Ordanın dağılmasından sonra Sibir Hanlığı politik olarak bölgede varlığını hissettiren önemli güçlerden biri olarak ortaya çıkmıştır.

Sibiryada Rus Hakimiyeti

Rusların Sibiryaya ile ilişkileri onüçüncü yüzyılda Rus tüccarlar ile Sibiryanın yerli halkları arasında yapılan ticari ilişkilerin başlama tarihine kadar geriye gider.

Çar Korkunç İvanın 1552 yılında Kazan Hanlığını almasından sonra Sibiryanın Kapıları Moskova Hanlığına açılmış ve bu olaydan sonra Rusların pasifik okyanusuna ulaşmaları artık bir kolonizasyon süreci haline gelmiştir.

1581 yılında Yermak komutasındaki Rus-kazakları Ural'ları geçip günümüzde Tobolsk şehrinin yakınlarında Sibir şehrini kurmuşlardır. 1598 yılında Rusyanın Tatar Hanlıklarını yenilgiye uğratması ile de Rus İmparatorluğu Sibiryanın batı bölümünü kendi egemenliği altına almıştır.

Kara ve nehir yollarını takip eden Rus kazakları ulaşabildikleri bölgelerde kaleler inşa etmişler ve kontrolü sağladıkları bölgelerde başlıca kürk olmak üzere ticaret kolonileri oluşturmaya başladıkları gibi Moskova için vergi toplamaya başlamışlardır.

1640 yılına kadar Okot denizine ulaşan Rus yayılması ilerleyen dönemde bu gün Uzak Doğu Rusya olarak adlandırılan Ussuri Nehrinin uzandığı geniş coğrafyada Çin ile komşu olmuştur.

Her ne kadar bölgede yapılan kürk ticareti çok önemli olsada onsekizinci yüzyılda yapılan kürk ticareti önemini görece olarak yitirmiş Sibiry bu tarihten itibaren Rus ekonomisi için sonderece gerekli olan altın, elmas, yakut, gümüş gibi değerli taş ve madenlerin yanında, tüketim mallarının üretimi için gerekli olan kalay, bakır, demir gibi madenlerin çıkarıldığı önemli bir ekonomik bölge haline gelmiştir.

Ticaret ve madenciliğin dışında bölge 1861 yılında Rusyanın batı bölgelerinde bulunan fazla köylü nüfusun göç ettirilebileceği bir yer haline gelmiştir. Her ne kadar zamanın devlet politikası köylü göçüne resmen izin vermesede, bu tarihten sonra Bölge Rusyanın batısında tarım nüfusunun artmasından kaynaklanan sosyal sorunların çözümü için bir alternatif olarak algılanmayada başlanmıştır.

Her ne kadar bu tarihlerde Sibiry bölgesine Rusyanın batı kesimlerinden köylü nüfusu gelsede devlet tarafından desteklenmedikleri için demografik hareketlilik bölgede çok büyük sorunlar yaratmamıştır.

Tüm bu sosyal gelişmelerin hazırladığı ortam içerisinde 1892-1905 yılları arasında Trans-Sibiry demir yolunun inşa edilmesi, Çarlık Rusyasının batı

Kaynaklar:

1. Mertviy Vostok. <http://expert.ru/expert/2012/27/mertvyij-vostok/>
2. Fiona Hill <http://www.brookings.edu/research/articles/2004/10/russia-hill>